

Лукіна Л.Р. Проповідь як жанр у польському церковно-релігійному дискурсі. *Міжнародна науково-практична онлайн конференція «ІХ Міждисциплінарні гуманітарні читання». Тези доповідей (21-22 листопада 2020 року) / за ред. Г. Боряка, А. Блануци.* - Київ: Поліграфічна д-ця Ін-ту історії України НАН України, 2020. – 94 с. – с. 54-55.

Ключові слова: проповідь, дискурс, релігійний стиль, богослужіння, переконування, фасцинація.

Проповідь як жанр у польському церковно-релігійному дискурсі

Релігійний стиль як окремий функціональний різновид сучасної польської мови має специфічну сферу використання й мовні особливості. Разом із тим він убирає в себе елементи різних функціональних стилів, зокрема художнього і публіцистичного, що виявляється у великій кількості образних виразів, використанні в більшості жанрів експресивних засобів із метою впливу на слухача під час богослужінь, зокрема при виголошенні проповіді. Отже, розглянемо поняття проповідь (kazanie) (грец. Ομιλία) – у вузькому значенні, християнська церковна настанова, завданням якої є розповісти і розтлумачити слухачам вчення Ісуса Христа. Вчення про проповідь складає предмет особливої богословської науки – гомілетики.

У традиційній класифікації проповідей за формою виділяють чотири жанри проповіді: 1) гомілія, або пояснювальна бесіда, завданням якої є пояснення Святого Письма; 2) слово, що бере свій зміст з ідеї церковного року; 3) катехізичне повчання, яке викладає елементарні уроки віри, моралі й богослужіння; 4) публіцистична проповідь, яка відповідає на питання сучасності і вихідною точкою якої є новітні погляди, модні віяння і хвороби сьогодення.

У сучасному релігійному дискурсі виокремлюють три види проповідей: 1) роз'яснювальні (егзегетичні); 2) повчальні або виховні (парентетичні); 3) тематичні (панегіричні). У роз'яснювальних проповідях трактують тексти Священного Письма із застосуванням історико-культурного,

контекстуального, лексико-синтаксичного, теологічного й літературного аналізу. Виховна проповідь – це настанова віруючим, вона починається з викладу особистих думок проповідника (kaznodzieja) про різні соціально-політичні, богословські або психологічні питання, які потім підтверджуються текстами зі Священного Письма. Тематичні проповіді тлумачать значення якого-небудь свята, об'єкта чи ікони і пов'язані з певною датою. Вони являють собою урочистий, хвалебний виступ проповідника на визначену тему.

Незважаючи на різні види проповідей, усі вони характеризуються канонічністю структури тексту, в основі якої лежить «гомілетична схема», яка включає вступ, основну частину, моральний додаток і висновок. У рамках релігійного дискурсу проповідь виконує кілька функцій: інформативну, метамовну, апелятивну, експресивну, орнаментальну. Домінуючою функцією проповіді як типу публічного виступу є апелятивна функція, суть якої полягає у звертанні проповідника до слухачів з метою формування в них певної позиції і виконання певних дій. У центрі уваги проповіді перебувають моральні проблеми буття, слова застереження і розради. Вплив проповіді ґрунтується на переконанні адресата в правоті слів промовця.

Щоб проповідь досягла поставленої мети, проповідник використовує ряд комунікативних стратегій. Комунікативна стратегія визначається як надзавдання, яке виходить від адресата, спрямоване на досягнення комунікативної або практичної мети і розраховане на певний ефект.

Проповідь як будь-яка переконуюча комунікація містить у собі оцінний компонент. В основі оцінюючої мовної стратегії лежать суперморальні оцінки, які розкривають ставлення сучасних людей (у виховних проповідях) і послідовників Ісуса (у роз'яснювальних проповідях) до Бога, його завітів.

Як жанр публічного мовлення проповідь використовує різноманітні риторичні засоби для створення образності, наочності розповіді. Мовна стратегія фасцинації покликана впливати на емоції і підсвідомість слухачів.

Фасцинація – це частина повідомлення, яка не збільшує запас знань адресата, але змінює його стан.

Отже, проповідь як жанр у сучасному релігійному дискурсі є цікавою темою для досліджень міждисциплінарних зв'язків різних дисциплін, зокрема мовознавства, релігієзнавства та богослов'я.